

Ontwaken

overdenking (Bilthoven),

2 dec. 2012

Is geestelijk ontwaken echt nodig? Nee, het gebeurt en mensen vragen om leiding. Wat wordt er dan mee bedoeld? Eckehart zegt het op een deftige manier: Geestelijk ontwaken is "de geboorte van het eeuwige in mijn ziel". Een voortschrijdend inzicht gevoed door intuïtie.

Geestelijk ontwaken opent ons hart voor een universeel bewustzijn. Sommigen zijn van nature al afgestemd op een dieper verstaan van het leven. Anderen hebben het nodig om er bewust naar op zoek te gaan. Voor velen een weg van zoeken, vinden en gevonden worden. Aan de hand van gedeelde ervaringen, door een woord of door een gebaar. Ontwaken, het kan plotseling, of geleidelijk: na het wegvallen van de sluier volgen momenten van helder inzicht.

Ook mijn weg is er een van tastend zoeken en vinden. Twee weken geleden waren we een paar dagen in Budapest, op bezoek bij onze oudste zoon die daar een half jaar studeert. Op zondagmorgen nam hij ons mee naar de rommelmarkt. We spraken een tijd af en ik dwaalde alleen rond. De meest bizarre zaken werden te koop aangeboden. Medailles van verdienste tijdens het communisme lagen slordig tussen een SS band en een hakenkruis. Oud koper en antieke sieraden trokken vooral mijn aandacht. Ik vond tussen een hoop rotzooi een opengewerkte zilveren broche en voelde a.h.w. de oude geschiedenis. Nog net niet zag ik de eigenares voor mijn geestesoog maar met wat extra meditatie, wie weet, was het gelukt. Twee euro was voldoende voor de donkere vuile handen van de vrouw die de broche verkocht, al was ze niet echt tevreden. Ik dwaalde verder maar zag nu de kluwen mensen van een afstand. Ze zeggen wel eens: er hangt iets boven de markt; in dit geval was ik het zelf. Tegelijk babbelde ik vrolijk mee in mijn gebroken Hongaars. Het was een bijzondere ervaring. Een kostbaar moment van inzicht.

Een dergelijke ervaring van een geestelijk aanwezig zijn in een breder geheel in uiteraard niet uniek. Kortgeleden, tijdens een huisbezoek vertrouwde iemand mij toe dat ze vaak het gevoel heeft in een helikopter te zitten. "Ik zie alles van een afstand, alsof ik er niet helemaal bij ben..."; Niet gehinderd door godsdienstige ballast was er bij haar veel ruimte voor eigen spirituele ervaringen. Religie betekent verbinden met verleden, heden en toekomst. Een dergelijke dubbele ervaring, langdurig of in een fractie van een ogenblik, verruimt je eigen bewustzijn. Het vormt een nieuw kader voor verdere reflectie en studie niet zozeer van boeken als wel van het leven zelf. Etty Hillesum benoemt het ontbreken hiervan heel zuiver in het begin van haar dagboek als ze schrijft: "Ik heb nog geen grondmelodie. Er is nog niet één vaste onderstroom, die innerlijke bron waaruit ik word gevoed slibt altijd weer dicht en bovendien denk ik teveel." Tegelijk is dit besef zelf onderdeel van geestelijk ontwaken. Nee, geestelijk ontwaken is geen noodzaak maar het gebeurt gewoon.

Het is een inzicht, vergroting van je eigen bewustzijn. Het lijkt wel of steeds meer mensen er door worden aangeraakt. Sommigen overkomt het, anderen gaan er bewust naar op zoek, als levenshouding, in een retraite of pelgrimstocht van maanden. Alsof er een verlangen voorzichtig wakker wordt gekust. Een intuïtief weten van een deur die open kan, waarachter een onmetelijke ruimte aanwezig is, vanouds uitgedrukt in de muziek, de poëzie, de kunst en religie en benoemd met het woord "God" of "Goed". Aangeraakt door die andere wereld, aanwezig in momenten met een gouden randje ook in ons eigen leven zelf. Er zijn mensen die weten deze momenten haarfijn te vangen en te verwoorden. Ik denk aan het prachtige gedicht van Vasalis:

Zes uur 's avonds in de keuken

Het hondje met de opgestoken oren
De aardappels die te koken staan,
de klok die houten tikt- de lucht
Ver en grijs- blauw en de manshoge
Spring balsemien. Het weiland
Met de ongelijke pollen en hun schaduw
Als grotten tekeningen. En het felle licht
Dat door de blaas dren brandt, een fonkelend mysterie.
En ik- een ander schepsel, dat het ziet.
Het blijft te samen, en er verandert niets,
O heer, ik voel dat mij iets duidelijk gemaakt
Zou moeten worden.
Dat mij nu tijd gegeven wordt
En ook, hoezeer getroffen ook, iets aan mij schort
Om werkelijk te kunnen zeggen: deze orde
Hoe slordig zij ook is: ik zie het en ik ben ontwaakt.
Vergeef mijn doofheid en mijn blind- zijn
En vat mij in uw grootheid- ik ben klein
Maar uitgerust helaas met veel te veel tentakels
Die tasten in het anders- zijnde Zijn.
Uit: M. Vasalis, Verzamelde gedichten, A.van Oorschot, A'dam 2009/3.

De ervaring is zo diep dat deze een adres krijgt: O Heer, ik voel dat mij iets duidelijk gemaakt zou moeten worden. Ik zie het en ik ben ontwaakt. Vasalis gebruikt religieuze taal: Het gedicht wordt tot een gebed. De momenten van ontwaken, zijn momenten van een diep helder weten. Van een aanvoelen van de hele wereld met al haar vreugde en met al haar pijn en nood. Een innerlijk besef van meedragen aan dit verdriet en tegelijk een verlangen naar gedragen worden. Boven de markt hangen en tegelijk het werk van de vuile handen voelen van de sterke marktkoopvrouw. Even wordt de sluier weggetrokken en is het innerlijk oog geopend. Ontwaakt en tot onszelf gekomen in een helder bewustzijn.

Vasalis zet boven dit bekende gedicht: gelijktijdigheid. Haar woorden raken aan iets diep verscholen, aan een oud heimwee. Herkenbaar en tegelijk

onbereikbaar. Altijd aanwezig en toch zo ver weg. Zij vertelt van een eigen mystieke ervaring die ons hart aanraakt.

Verbonden met het mysterie wat leven heet. Ditzelfde wordt ook uitgedrukt in de grote religieuze tradities, waar de weg is geweest naar het ultieme, eeuwige leven naar verlichting. Niet achter de horizon in een land van ooit maar hier en nu. Vanuit de christelijke traditie is Jezus zelf het kompas dat richting geeft aan het verlangen, dat opkomt uit een ontwakend hart.